

ภาค 2

การปฐมนิเทศนักศึกษาฝึกสอน

ผศ. ประณีต วัลลภประพันธ์

ก่อนที่นักศึกษาจะออกทำการปฏิบัติงานฝึกสอน ซึ่งเป็นแนวทางในการประกอบอาชีพหลังจากที่ได้สำเร็จการศึกษาไปแล้ว การออกปฏิบัติงานฝึกสอนนักศึกษาจะได้พบประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับชีวิตจริงของครู นักเรียน และโรงเรียน ตลอดจนสิ่งแวดล้อมในชุมชน นักศึกษาจะได้เรียนรู้ระบบต่าง ๆ และชีวิตประจำวันของสถานศึกษานั้น ๆ ในฐานะเป็นครู ได้เรียนรู้จากการปฏิบัติจริงในการถ่ายทอดทางวิชาการและความคิด สร้างสรรค์ นักศึกษาจะได้ปรับตัว และสร้างบุคลิกภาพโดยได้สังคมเป็นเครื่องทดลอง เป็นการเตรียมตัวเพื่อความพร้อมโดยแท้จริง

คณะศึกษาศาสตร์มีความประสงค์ที่จะให้นักศึกษาได้ประโยชน์จากการฝึกสอนเต็มที่จึงจัดให้มีการปฐมนิเทศนักศึกษาฝึกสอน เพื่อให้นักศึกษาทราบเกี่ยวกับเรื่องทั่วไป เช่น

บทบาทและหน้าที่ของนักศึกษาฝึกสอนที่มีต่อโรงเรียน ต่อครู นักเรียน ตลอดจนผู้ปกครอง ระเบียบปฏิบัติตนของนักศึกษาฝึกสอนตลอดเวลาที่ทำการฝึกสอน 12 สัปดาห์ นักศึกษาจะต้องปฏิบัติ ดังนี้คือ

1. การรายงานตัว

1.1 วันแรกของการฝึกสอน นักศึกษาจะต้องรายงานตัวต่ออาจารย์ใหญ่ของโรงเรียนฝึกสอน เพื่อทำความรู้จักและรับทราบระเบียบปฏิบัติ ตลอดจนนโยบายของโรงเรียน

1.2 พบอาจารย์หัวหน้าหมวดวิชา หรือหัวหน้าสายวิชา และอาจารย์ประจำวิชาเพื่อรับทราบวิชา ชั้น จำนวนชั่วโมงสอนตามเกณฑ์ที่คณะศึกษาศาสตร์วางไว้ ปกติ นักศึกษาต้องสอนไม่น้อยกว่า 6-10 ชั่วโมง หรือคาบต่อสัปดาห์ แต่อาจจะต้องสอนวิชาโทบ้างตามความจำเป็น

2. รักษาระเบียบและปฏิบัติตามนโยบายของโรงเรียนฝึกสอนอย่างเคร่งครัด โดยถือเสมือนเป็นครูคนหนึ่งของโรงเรียน

2.1 นักศึกษาจะต้องมาทำงานตรงเวลาและลงเวลามาทำงาน เวลากลับ เช่นเดียวกับครูคนอื่น ๆ ของโรงเรียน นักศึกษาจะต้องลงเวลาการปฏิบัติการในแบบฟอร์มที่คณะศึกษาศาสตร์มอบให้

2.2 อยู่ปฏิบัติงานประจำที่โรงเรียนฝึกสอนทุกวัน

2.3 ไม่ควรขาดการสอน เว้นแต่มีกิจธุระจำเป็นหรือเจ็บป่วย ให้ส่งใบลาตามแบบฟอร์มถึงอาจารย์ใหญ่ โดยผ่านอาจารย์พี่เลี้ยง

การลาจต้องส่งใบลาล่วงหน้า

การลาป่วยแจ้งให้ทางโรงเรียนฝึกสอนทราบโดยเร็วที่สุด โดยวิธีใดวิธีหนึ่ง เช่นทางโทรศัพท์ หรือทางจดหมาย ในวันหยุดสอน

ระเบียบของคณะศึกษาศาสตร์ให้นักศึกษาหยุดสอนได้ไม่เกิน 5 วัน เมื่อมีการป่วยหรือเหตุจำเป็นในช่วงเวลาการฝึกสอน ถ้าป่วยเกินจากนั้นต้องมีใบรับรองแพทย์และทางคณะศึกษาศาสตร์จะพิจารณาเป็นราย ๆ ไป

2.4 แสดงมรรยาทสุภาพอ่อนน้อม และให้ความเคารพแก่คณาจารย์ของโรงเรียนตามวัฒนธรรมอันดีงามของไทย

2.5 แต่งกายสุภาพเรียบร้อย เหมาะสมกับการเป็นครู นักศึกษาหญิงแต่งกายตามแบบฟอร์มของนักศึกษา นักศึกษาชายแต่งกายตามแบบฟอร์มเช่นกัน และผูกเน็คไทด้วย

3. ปรึกษาอาจารย์พี่เลี้ยงเรื่องการทำโครงการสอน บันทึกการสอน ในสัปดาห์แรกของการฝึกสอน ส่วนบันทึกการสอนส่งให้อาจารย์พี่เลี้ยงตรวจก่อนลงมือสอนทุกครั้ง

4. นักศึกษาต้องส่งตารางสอนส่วนตัวต่ออาจารย์นิเทศก์ทั่วไป และอาจารย์นิเทศก์ประจำวิชาในสัปดาห์แรกของการฝึกสอน หากมีการเปลี่ยนแปลงรีบแจ้งให้อาจารย์ทราบทันที

5. พร้อมทั้งจะนำบันทึกการสอนให้อาจารย์นิเทศก์ดูทุกครั้งที่มานิเทศการสอน

6. เข้าร่วมประชุม (Conference) ทุกครั้ง และเข้าร่วมสัมมนาหลังฝึกสอนตามวันเวลา ที่คณะศึกษาศาสตร์กำหนด

7. นักศึกษาจะต้องส่งงานเกี่ยวกับการศึกษาเด็กเป็นกรณี (case study) หรือสรุปปัญหาที่พบในระหว่างฝึกสอน พร้อมด้วยข้อเสนอแนะเกี่ยวกับสิ่งบันทึกการสอน บันทึกกิจกรรมใน สัปดาห์สุดท้ายของการฝึกสอน ซึ่งแล้วแต่ทางคณะศึกษาศาสตร์จะได้อำหนดเป็นคราว ๆ ไป

8. เมื่อมีปัญหาใดๆ ขอคำปรึกษาจากอาจารย์นิเทศก์ทั่วไป หรืออาจารย์นิเทศก์ประจำวิชา เพื่ออาจารย์จะช่วยแก้ปัญหาให้ หรือจะขอคำปรึกษาหัวหน้าภาควิชาหลักสูตร และการสอนตามสมควร

การสร้างมนุษยสัมพันธ์กับบุคคลฝ่ายต่าง ๆ นักศึกษาจะต้องสร้างมนุษยสัมพันธ์ระหว่างนักศึกษาฝึกสอนเองกับนักเรียน กับบุคลากรภายในโรงเรียน ตั้งแต่

- ผู้อำนวยการหรืออาจารย์ใหญ่
- อาจารย์ผู้ช่วยฝ่ายวิชาการ
- อาจารย์ผู้ช่วยฝ่ายธุรการ
- อาจารย์หัวหน้าหมวดวิชา
- อาจารย์ประจำวิชา (อาจารย์พี่เลี้ยง)
- อาจารย์ฝ่ายห้องสมุดของโรงเรียน
- อาจารย์ฝ่ายอุปกรณ์
- อาจารย์ฝ่ายแนะแนวของโรงเรียน
- อาจารย์ฝ่ายห้องพยาบาลของโรงเรียน
- นักการภารโรง

สำหรับอาจารย์ผู้ช่วยฝ่ายวิชาการ อาจารย์หัวหน้าหมวดวิชา อาจารย์ประจำวิชา หรืออาจารย์พี่เลี้ยง นักศึกษาจะต้องติดต่ออย่างสม่ำเสมอ โดยเฉพาะอาจารย์พี่เลี้ยง ควรจะต้องคอยติดตามขอคำปรึกษาหารืออย่างใกล้ชิด เพราะอาจารย์พี่เลี้ยงจะช่วยนักศึกษาได้มากเกี่ยวกับการตรวจบันทึกการสอน การปกครองชั้นเรียน และการค้นคว้าหาเนื้อหาวิชาเพิ่มเติมบทเรียน

ส่วนความสัมพันธ์ระหว่างนักศึกษาฝึกสอนด้วยกัน ซึ่งนักศึกษาบางคนอาจจะยังไม่รู้จักกันมาก่อน แต่พอมารวมกันฝึกสอน ณ สถานที่เดียวกัน จะต้องกลมเกลียวกัน พยายามช่วยเหลือกันเตือนให้กำลังใจ แนะนำสิ่งที่เป็นประโยชน์ให้ ถ้าเพื่อนนักศึกษาผู้ใดประสบปัญหาเกี่ยวกับการสอนนักศึกษาด้วยกันช่วยเสนอแนะเพื่อปรับปรุงการสอน ของเพื่อน อีกชั้นหนึ่งก่อน

ด้านวิชาการ นักศึกษาต้องการพยายามเตรียมเนื้อหา วิชาเอก วิชาโท ที่จะสอน นักศึกษาจะต้องศึกษาหลักสูตร แบบเรียน คู่มือครู เพื่อทำโครงการสอน บันทึกการสอน รู้จักผลิต เตรียมและกาใช้อุปกรณ์ให้ถูกต้องกับบทเรียน ชั้นที่สอน และให้ถูกกาลเวลา พยายามนำความรู้และเทคนิคการสอนใหม่ๆ เช่นการทดลอง การสาธิต การแบ่งกลุ่มรายงาน การอภิปราย ฯลฯ มาใช้ โดยให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียนการสอนให้มากที่สุด และนำไปใช้แก้ปัญหาในชีวิตประจำวันได้

การเตรียมพร้อมของนักศึกษาเป็นสิ่งจำเป็นมาก เพราะชั่วโมงแรกของการฝึกสอนเป็นชั่วโมงที่มีความสำคัญยิ่ง ถ้าชั่วโมงแรกเริ่มต้นได้ดีแล้วก็เสมือนกับการฝึกสอนของเขาสำเร็จไปแล้วครึ่งหนึ่ง จงมั่นใจในชั่วโมงแรก อย่าตื่นเต้นเกินไป การเตรียมตัวมาไม่พร้อม อาจทำให้ประสบความล้มเหลว

ความแม่นยำของเนื้อหาวิชาเป็นสิ่งที่ครูทุกคนต้องมี โดยเฉพาะการสอนชั่วโมงแรกแล้วมีความสำคัญมาก ครูมักจะจดจำชั่วโมงแรกของตนได้ แม้เวลาจะล่วงเลยมาหลายปีแล้วก็ตาม การสอนเนื้อหาให้นักเรียนผิดๆ ถูกๆ หรือเกิดลิ่งเลไม่แน่ใจ จะทำให้นักเรียนขาดความเชื่อถือในตัวครู และอาจไม่สนใจเลยก็ได้ ดังนั้นครูต้องกระตือรือร้นอยู่เสมอ เพื่อให้การสอนประสบผลดีการรู้จักนักเรียนมีส่วนช่วยในการสอนมาก ต้องเมตตาเด็ก และเอาใจใส่ให้นักเรียนให้ทั่วถึง

การสอนแต่ละวิชาต้องมีความมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมทุกครั้ง และตั้งความมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมไว้หลาย ๆ ข้อ ว่าจะต้องสอนให้นักเรียนแสดงพฤติกรรมใดได้บ้าง ไม่ใช่เพียงเขียนไว้เฉย ๆ การวัดผลประเมินผลก็ต้องยึดจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมมีประโยชน์มาก เพราะทำให้การสอนมีแนวทางตามความมุ่งหมายที่ตั้งไว้ และการวัดผลก็มีหลักเกณฑ์

การสอนที่ดีจะต้องปรับปรุงอยู่เสมอ เพราะการสอนนั้นไม่มีวิธีใดจะสมบูรณ์ที่สุด และถูกที่สุด นักศึกษาจะปรับปรุงการสอนได้โดย

1. หมั่นอ่านและศึกษาคำว่าเกี่ยวกับเทคนิคการสอนอยู่เสมอ
2. สังเกตการสอนของครู อาจารย์ หรือเพื่อนนักศึกษาด้วยกันที่สอนดี
3. มีใจรักการสอน
4. เตรียมและใช้อุปกรณ์การสอนให้เหมาะสมกับบทเรียน ชั้นเรียน และเวลาที่

ใช้

5. ให้นักเรียนวิจารณ์การสอนของตน และนำข้อบกพร่องมาปรับปรุงแก้ไขให้

ดีขึ้น

การปกครองชั้นเรียน มีผลต่อการเรียนและการสอน ถ้าครูสร้างบรรยากาศในห้องเรียนให้น่าเรียนและคุมชั้นได้แล้ว จะทำให้การสอนเป็นไปอย่างดี ครูจะปกครองชั้นได้ดี ครูจะต้องมีอารมณ์หนักแน่น ยุติธรรม มีความเข้าใจนักเรียน มีเมตตาต่อเด็กนักเรียนทุกคน มีจิตวิทยาในการสอน มีการชมเชยไม่ว่ากล่าวตเคียด หากนักเรียนผิดก็ตักเตือนแบบครูสั่งสอนศิษย์

การเตรียมแบบฝึกหัด ควรตรวจให้เสร็จก่อนเข้าห้องเรียน เตรียมบันทึกการสอน อุปกรณ์ จัดกิจกรรมไว้ล่วงหน้า ให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมนั้น ๆ และชี้แจงให้นักเรียนทราบประโยชน์ของวิชาที่เรียน เพื่อจะได้นำไปใช้ได้ในชีวิตประจำวัน

ศึกษาหน้าที่ทางด้านธุรการ งานที่นักศึกษาได้รับมอบหมายจากอาจารย์ประจำวิชาหรืออาจารย์พี่เลี้ยง เช่น การทำงานบัญชีประจำชั้น สมุดรายงานผลการเรียน การทำระเบียบสะสม สมุดบันทึกสุขภาพของนักศึกษา งานที่เกี่ยวกับการพิมพ์ เช่น พิมพ์แผ่นปลิว แจกนักเรียน การพิมพ์ข้อสอบ เพราะงานบางอย่างหากครูพิมพ์เองได้จะดีกว่าให้แผนกธุรการจัดการ

กิจกรรมพิเศษ กิจกรรมที่เกี่ยวกับวิชาการ เช่น ชุมนุมต่าง ๆ เช่น ชุมนุมวิทยาศาสตร์ ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ หรือกิจกรรมที่เกี่ยวกับดนตรี การละคร การศึกษา นอกสถานที่ และอื่น ๆ นักศึกษาจะต้องเข้าร่วมด้วย

ทางภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ จะจัดให้มีการจัดประชุมกลุ่มระหว่างนักศึกษาฝึกสอนจากโรงเรียนในระหว่างการฝึกสอน อาจจะเป็น 1—2 ครั้ง เพื่อให้ให้นักศึกษาได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์และความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาต่าง ๆ ที่นักศึกษาได้ประสบมา เช่น ปัญหาเกี่ยวกับหนังสือแบบเรียน การเรียนการสอน และอุปกรณ์ เพื่อปรับปรุงและแก้ไข และขณะเดียวกันระหว่างฝึกสอนนักศึกษาจะต้องรายงานค้นคว้าเกี่ยวกับปัญหาการสอน หรือปัญหาอื่นใดที่พบในระหว่างการฝึกสอน

การสรุปผลรายงานการฝึกสอน จะจัดให้มีขึ้นหลังจากได้ทำการฝึกสอนครบ 12 สัปดาห์แล้วผู้แทนนักศึกษาฝึกสอนจากโรงเรียนต่าง ๆ จะมาสรุปผลงานทางคณะศึกษาศาสตร์ จะได้เชิญวิทยากรจากภายนอกและภายในมหาวิทยาลัยมาบรรยาย อภิปราย เพื่อเพิ่มพูนความรู้ให้แก่ศึกษาในการประกอบอาชีพต่อไป การสัมมนานักศึกษาฝึกสอนทางคณะศึกษาศาสตร์จะได้กำหนดเป็นภาค ๆ ไป

นักศึกษาอาจประสบปัญหาระหว่างครูในโรงเรียน เกี่ยวกับเรื่องการสอน ระเบียบวินัยการลงโทษ การมีความขัดแย้งกัน นักศึกษาต้องมีความอดทน ต้องนึกถึงประโยชน์ที่เราจะได้รับเป็นประการสำคัญ ยึดถืออุดมการณ์ ในขณะเดียวกันควรปรับปรุงตัวเองให้มีความสามารถในด้านการสอนจนเป็นบุคคลที่มีคุณค่ายิ่งสำหรับโรงเรียน

การสร้างความสัมพันธ์กับโรงเรียน

1. พยายามส่งเสริมสนับสนุนนโยบายต่าง ๆ ของโรงเรียน
2. ให้ความร่วมมือกับโรงเรียนในการทำกิจกรรมต่าง ๆ เช่น
 - กิจกรรมเกี่ยวกับประเพณี วันขึ้นปีใหม่ การจัดงานประจำปี รวมวันสำคัญหรือวันครบรอบของโรงเรียน
 - กิจกรรมเกี่ยวกับการศาสนา เช่น ในโอกาสทอดกฐิน เข้าพรรษา วันวิสาขบูชา วันมาฆบูชา
 - กิจกรรมเกี่ยวกับการสังคม ช่วยทำความสะอาดเกี่ยวกับชุมชนนั้น ๆ
 - กิจกรรมเกี่ยวกับการศึกษา
 - กิจกรรมเกี่ยวกับการดนตรี
 - กิจกรรมเกี่ยวกับภาควิชาการ เช่น ชุมนุมต่าง ๆ
 - กิจกรรมเกี่ยวกับงานประจำวัน
 - กิจกรรมเกี่ยวกับการควบคุมมารยาทและความประพฤติของนักเรียน
 - กิจกรรมเกี่ยวกับการทัศนศึกษา เป็นต้น

3. ทำตนให้เป็นมิตรที่ดี เป็นกันเองกับครูทุกคนในโรงเรียน ด้วยการให้เกียรติให้ความเคารพนับถือแก่ผู้อาวุโส ให้ความช่วยเหลือแก่ครูทุกคน เมื่อเห็นว่าตนเองพอจะช่วยเหลือได้โดยไม่รังเกียจ

4. พยายามรักษาชื่อเสียงของโรงเรียน โดยการไม่แสดงการดูหมิ่นเหยียดหยาม หรือมีเจตนาคิดที่ไม่ถูกต้องต่อโรงเรียน

5. เสนอความคิดเห็นหรือโครงการใหม่ ๆ อันเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาความก้าวหน้าของโรงเรียนโดยบริสุทธิ์ใจ และไม่ควรท้อแท้ใจ หรือขุ่นใจ เมื่อได้รับคำปฏิเสธ หากเรามีเจตนาคิดที่ดีต่อโรงเรียน

ส่วนปัญหาความขัดแย้งระหว่างครูด้วยกันในเรื่องต่าง ๆ เช่น ในเรื่องการสอน และระเบียบวินัยต่าง ๆ ของโรงเรียน เด็กไม่ควรเคารพต่อนักศึกษาฝึกสอน หรือไม่ปฏิบัติตาม การป้องกันมิให้เกิดการขัดแย้งระหว่างครูกับนักเรียน นักศึกษาต้องปฏิบัติดังนี้

1. วางตัวให้เหมาะสมกับที่ได้ชื่อว่าเป็นครูที่แท้จริง มีความหนักแน่นอดทน มีอารมณ์เยือกเย็น ไม่ใจร้อนวู่วาม หรือบันดาลโทษง่าย ๆ เมื่อเด็กทำความผิดหรือละเมิดคำสั่งของตน ควรให้เหตุผลในการพิจารณาพฤติกรรมของเด็ก ทั้งในด้านการชมเชยและลงโทษ

2. นักศึกษาต้องปรับปรุงวิธีการสอนของตนให้ความสนใจเด็ก ไม่ควรโกรธเคืองเด็ก เมื่อเด็กซักถามด้วยความไม่เข้าใจ หรือโดยเจตนาลองภูมิครู ครูควรเตรียมการสอนให้ดีก่อนทำการสอน

3. การศึกษาเด็กเป็นรายบุคคล จนสามารถรู้จักเด็กเป็นอย่างดี คือทราบข้อมูลต่าง ๆ เกี่ยวกับประวัติส่วนตัวทางบ้าน ประวัติการเรียน ประวัติสุขภาพ สติปัญญา อุปนิสัยใจคอ ความถนัดและความสนใจในด้านต่าง ๆ เหล่านี้ เป็นต้น วิธีการรู้จักเด็กดังกล่าวนี้อาจทำได้ด้วยการสัมภาษณ์แบบสอบถาม และการสังเกตพฤติกรรมอย่างใกล้ชิด

4. นักศึกษาจะต้องคิดหาทางช่วยเหลือเด็กที่มีปัญหา โดยการให้คำปรึกษาหารือเป็นรายบุคคล และเป็นหมู่ในเรื่องต่าง ๆ ที่เด็กมีความข้องใจ หรือไม่สามารถแก้ปัญหาของตนเองได้ ในการให้คำปรึกษาหารือจะต้องมีความบริสุทธิ์ด้วยใจจริง และต้องรู้จักรักษาความลับเกี่ยวกับตัวเด็ก ทั้งกระทำตนให้เป็นที่น่าไว้วางใจของเด็กอีกด้วย

5. นักศึกษาจะต้องหาทางช่วยเหลือเด็กในปัญหาด้านการเรียน ช่วยบริการ การสอนซ่อมเสริมสำหรับนักเรียนที่เรียนอ่อน

6. นักศึกษาจะต้องให้คำพูดแสดงความเมตตาปราณี ไม่ใช่คำพูดหยาบคาย

7. ไม่มีความลำเอียง หรืออคติ ควรให้ความเสมอภาคเท่าเทียมกัน ไม่ว่าเด็กของเราเป็นบุตรหลานของผู้ปกครองที่ยากจน หรือร่ำรวย มียศฐาบรรดาศักดิ์

8. เอาใจใส่ในการเรียน หรือการทำงานของเด็กทุกคน ทั้งควรให้กำลัง อยู่เสมอ ด้วยการชมเชยหรือให้รางวัลตามสมควร นอกจากนี้ควรให้คำแนะนำเกี่ยวกับการตั้งจุดมุ่งหมายปลายทางของการดำเนินชีวิต รวมทั้งให้เด็กเห็นคุณค่าของวิชาที่เรียนทุก วิชาอีกด้วย

9. คอยติดตามผลการเรียนของนักเรียนตลอดเวลา ทั้งที่อยู่ในโรงเรียนและที่ บ้าน ด้วยการไต่ถามสารทุกข์สุขดิบ ด้วยการไปเยี่ยมเยียนเด็กที่บ้าน ติดตามข่าว ตลอดจน ตามข่าวจากเพื่อน ๆ ด้วยวาจา มีจดหมายสอบถามเป็นราย ๆ ไป

เจตนาดีของผู้ปกครอง

1. ศึกษาท่าทีของผู้ปกครอง เพราะผู้ปกครองทุกคนรักลูกหลานของตน และมี อคติลำเอียง เข้าข้างบุตรหลานของตนเสมอ จึงมองครูฝึกสอนไปในแง่ร้ายก็ได้ เกรงว่าครู ฝึกสอนไม่มีความสามารถ จะอบรมให้ความรู้แก่บุตรหลานของตนได้ดี แม้เด็กตนจะเกเร ลักเพียงใดก็ตาม

2. ควรหาโอกาสเยี่ยมเยียนผู้ปกครองที่บ้านตามโอกาสอันสมควร เพื่อแจ้ง รายงานเกี่ยวกับการคืบหน้าทางการเรียนของบุตรหลาน หรือเพื่อสัมภาษณ์ข้อมูลต่าง ๆ เกี่ยวกับตัวเด็ก

นอกจากนี้ต้องมีความขยันขันแข็ง และอาสาช่วยงานโรงเรียนอย่างเต็มที่ เอา ใจใส่ในการทำงาน โดยเฉพาะเอาใจใส่นักเรียนที่รับผิดชอบอย่างทั่วถึง และมีความยุติธรรม คือปฏิบัติอย่างผู้มีวิญญูณครูโดยแท้จริง ต้องพยายามรักษาชื่อเสียงของมหาวิทยาลัย งามคำแห่งให้คืออยู่เสมอ สิ่งที่ควรระวังให้จงหนักคือ *เรื่องชู้สาว* หากเกิดขึ้นแล้วจะทำให้ นักเรียนบุคคลากรภายในโรงเรียน ผู้ปกครอง หรือประชาชนทั่วไปขาดความเชื่อถือ พยายาม ยึดถือประเพณีอันดีงามและวัฒนธรรมของไทย ทั้งการแต่งกาย และความประพฤติ

การประเมินผลการฝึกสอน ทางคณะศึกษาศาสตร์จะมีแบบประเมินผล แบบที่ 1 (วป. 1 วัตถุประสงค์ในการเป็นครู) ดูได้ที่ภาคผนวก

แบบประเมินผลแบบที่ 2 (วป. 2 วัตถุประสงค์ในการสอน) ดูได้ที่ภาคผนวก ใน 6 สัปดาห์แรกจะมีการประเมินผลแบบที่ 2 (วป. 2) และ 6 สัปดาห์หลัง จะมีการประเมินผลแบบที่ 1 และแบบที่ 2 (วป. 1 และ วป. 2)

ก่อนที่นักศึกษาจะกลับมหาวิทยาลัย ทุกคนจะได้คะแนนจากการวัดผล วป. 1 = 1 ครั้ง วป. 2 = 2 ครั้ง

อาจารย์นิเทศก์ทั่วไป และอาจารย์พี่เลี้ยง เป็นผู้ให้คะแนน วป. 1 และ วป. 2 อาจารย์นิเทศก์ประจำวิชา เป็นผู้ให้ วป. 2

นอกจากนี้ยังมีการประเมินผลงานของนักศึกษาฝึกสอน โดยคิดจาก

— กิจกรรมพิเศษ 1 หน่วย

ก. การศึกษาเด็กเฉพาะรายกรณี หรือการทำรายงาน

ข. บันทึกกิจกรรม

ค. บันทึกการสอน

คะแนน วป. 1 = 3 หน่วย

คะแนน วป. 2 = 4 หน่วย

การสัมมนา = 2 หน่วย คิดจาก ก. การเข้าประชุม

ข. การจัดสัมมนา

ค. การจัดนิทรรศการ

การคิดเกรดเช่นเดียวกับการให้เกรดในการสอนวิชาอื่น ๆ ตามระเบียบของ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ระเบียบการปฏิบัติตนของนักศึกษาฝึกสอน

ศศ. เทพิน นีละภมร

การปฏิบัติตนของนักศึกษาฝึกสอน ในช่วงแห่งการฝึกสอนนั้น นักศึกษาต้อง สรวมบทบาทในเวลาเดียวกัน คือ เป็นทั้งครู และ นักเรียน (นักศึกษา) ที่ว่าเป็นครูนั้นก็คือ เมื่อยืนอยู่ต่อหน้านักเรียนที่ตนสอนในห้องเรียน หรือเมื่อวางแผนการสอนร่วมกับเพื่อน ๆ หรืออาจารย์พี่เลี้ยง มีวิชาสอนที่ตนจะต้องรับผิดชอบ และจะต้องปฏิบัติตนดังเป็น ครูของโรงเรียนที่ตนไปฝึกสอน และที่ว่าเป็นนักเรียน (นักศึกษา) ก็เพราะยังต้องมีวิชาที่ ลงทะเบียนเรียนในมหาวิทยาลัย (อย่างน้อยก็ 1 วิชา คือ ฝึกสอน) เป็นนักศึกษาของอาจารย์ นิเทศก์ของมหาวิทยาลัย เช่น นักศึกษาของอาจารย์พี่เลี้ยง และกับครูร่วมโรงเรียน และที่สำคัญก็คือเป็นตัวแทนของมหาวิทยาลัย

ในระยะแรก ๆ ที่ยังปรับตัวไม่ได้ นักศึกษาทุกคนจะต้องเกิดความกังวลไปทุกเรื่อง กลัวไปหมด กลัวจะสอนไม่ได้ กลัวนักเรียนลงภูมิ กลัวอาจารย์พี่เลี้ยง กลัวอาจารย์นิเทศก์ (กลัวสอบไม่ได้) ฯลฯ ไม่ต้องกังวล เพราะว่าทุกคนที่ฝึกสอนเป็นเช่นนั้นไม่แปลกอะไร ถ้าไม่กลัวเลยนั่นแหละผิดปกติ

ฉะนั้นการปฏิบัติตนในฐานะนักศึกษาฝึกสอนในโรงเรียนจึงเป็นเรื่องที่ไม่ง่ายนัก- เพราะทุกสิ่งทุกอย่างที่ประสบ เป็นเรื่องที่ไม่เคยพานพบมาก่อน จึงขอนามากล่าว เพื่อนัก ศึกษาจะได้ฝึกเป็นข้อปฏิบัติตนในระหว่างฝึกสอนบ้าง ดังต่อไปนี้

1. การวางตัว

ตลอดเวลาที่ฝึกสอนนักศึกษาที่ออกฝึกสอนจะต้องปฏิบัติตนเสมือนเป็นครูอาจารย์ ในโรงเรียนนั้น ๆ เช่นเดียวกับอาจารย์ท่านอื่น ๆ โดย

- 1.1 จะต้องเคารพและปฏิบัติตามกฎข้อบังคับต่าง ๆ ของโรงเรียน
- 1.2 มีหน้าที่จะต้องปฏิบัติหน้าที่ทุกอย่างตจอาจารย์ของโรงเรียนนั้น
- 1.3 นักศึกษาฝึกสอนส่วนมากมีอายุไม่มาก รูปร่าง หน้าตา ก็ยังอ่อนขนาด ไร่เรียกว่านักเรียน บางทีก็เด็กกว่านักเรียนก็มี ทำให้นักเรียนให้ความเคารพยำเกรงไม่เท่าที่ ควร จึงควรระวังตนเป็นครูเต็มที่ เรียกตัวเองว่าครู อย่านักเรียนเรียกว่าพี่เป็นอันขาด

เพราะฉะนั้นการวางตัวจึงสำคัญมากให้รำลึกตลอดเวลาว่าตัวเราคือ ครูต้องวางตัวเป็นครู ไม่ใช่เป็นพี่—น้อง ห้ามให้นักเรียนเรียกตัวเองว่าพี่

- 1.4 ทำตัวให้สงบมั่นคง
- 1.5 ควบคุมอารมณ์ มิให้เป็นโทษของอารมณ์
- 1.6 พุดง่าย วาจาไพเราะ ตรงไปตรงมา
- 1.7 เป็นคนมีระเบียบ
- 1.8 ให้เป็นคนอดทน ฝึกให้รู้จักอดทนทั้งกายและใจ
- 1.9 อย่าเห็นแก่ตัว
- 1.10 นักศึกษาชายไม่ควรสูบบุหรี่ต่อหน้านักเรียน
- 1.11 ถ้าไม่จำเป็นอย่าไปบ้านนักเรียนในโรงเรียนที่ตนฝึกสอน
- 1.12 เป็นผู้มีส่วนร่วมการระงับครู อาจารย์ในโรงเรียนและอาจารย์นิเทศก์
- 1.13 มักโอบอ้อมอารี ช่วยเหลือผู้อื่น ช่วยงานโรงเรียนเท่าที่จะช่วยได้

2. การแต่งกาย

การแต่งกายของนักศึกษาฝึกสอนทั้งหญิงและชาย ควรจะแต่งเครื่องแบบตามข้อบังคับของมหาวิทยาลัย ว่าด้วยเครื่องแบบ เครื่องหมายและเครื่องแต่งกายนักศึกษา พ.ศ. 2514 ซึ่งจะขอนำข้อที่นักศึกษาฝึกสอนควรปฏิบัติดังต่อไปนี้

1. เสื้อสีขาว ไม่มีลวดลาย หรือผ้าบางเกินควร ควรเป็นคอเชิ้ต ตัวเสื้อผ่าอกโดยตลอด ติดกระดุม 4 เม็ด และที่คอเชิ้ต 1 เม็ด แขนเสื้อสั้น เนื้อข้อศอกความยาวของตัวเสื้อยาว เพื่อให้กระโปรงทับได้

2. กระดุมเสื้อ ให้ใช้กระดุมโลหะสีเงิน กระดุมเป็นรูปตราหลักศิลาจารึก ขนาด 1.5 เซนติเมตร

3. กระโปรงแบบเรียบและสีเข้ม (ควรจะเป็นสีดำหรือสีกรมท่า) ไม่ยาวหรือไม่สั้นเกินงาม

4. เข็มขัดหนังสีดำหรือหนังกลับสีดำ ขนาดกว้าง 3 ซม. มีหัวเข็มขัดทำด้วยโลหะสีเงิน รูป หกเหลี่ยม ขนาด 3.5×5 ซม. มีตราดุมเป็นรูปหลักศิลาจารึกและมีชื่อมหาวิทยาลัยรวมคำแห่ง

5. รองเท้าหุ้มส้นแบบสุภาพ (ควรจะเป็นสีเข้ม)

6. เข็มกลัดเสื้อเป็นเครื่องหมายมหาวิทยาลัย รูปพ่อขุนรามคำแหงประทับบนพระแท่นมณีศิลาอาสน์ พระหัตถ์ขวาทรงถือหนังสือ ข้างล่างมีอักษรชื่อมหาวิทยาลัยรามคำแหงกลัดเหนืออกเบื้องซ้าย

7. ไม่ควรแต่งหน้า หรือใช้เครื่องสำอางมากเกินงาม ไม่ควรใส่เครื่องประดับที่มีค่า หรือเครื่องประดับที่ไม่เหมาะสมกับเครื่องแบบนักศึกษา เช่น ตุ้มหูอันโต หรือตุ้มตึง

8. ผมไม่ยาวเกินไป ถ้าไว้ผมยาวก็ควรรวบให้เรียบร้อย อย่าปล่อยให้ผมเป็นอันขาด

เครื่องแต่งกายนักศึกษาชาย ประกอบด้วย

1. เสื้อเชิ้ตขาว หรือสีสุภาพ ไม่มีลวดลาย ผ่าอกตลอด ติดกระดุมสีขาว ขนาดเล็ก มีกระเป๋่า 1 กระเป๋่า ความยาวของเสื้อให้กางเกงทับได้

2. กางเกงขายาวแบบเรียบและเข็ม (กางเกงยีนส์ห้ามเด็ดขาด)

3. รองเท้าหุ้มส้น สีดำ หรือน้ำตาล แบบสุภาพ (มีเชือกผูก)

4. ถุงเท้าสีเดียวกับรองเท้า

5. เข็มขัดหนังสีดำ ขนาด 3 ซม. มีหัวเข็มขัดเป็นตรา (เช่นเดียวกับนักศึกษาหญิง)

6. เนคไทสีทองบรอนซ์มีลายตาชะลอม (นักศึกษาฝึกสอนจะใช้เนคไทลายและสีสุภาพได้)

7. เข็มกลัดเนคไทเป็นพระรูปพ่อขุนรามคำแหง ประทับบนพระแท่นมณีศิลาอาสน์ พระหัตถ์ขวาทรงถือหนังสือ ข้างล่างมีอักษรชื่อมหาวิทยาลัยรามคำแหง

8. นักศึกษาชายต้องไม่ไว้ผมยาวเกินควร ควรเป็นผมทรงสุภาพและไม่ควรวีจอน หรือไว้ผมปรกใบหู

9. ไม่ควรวีหนวด

3. มีทักษะในด้านมนุษยสัมพันธ์อันดี และเป็นสื่อในการสร้างความสัมพันธ์อันดี

โดยเป็นบรรยากาศอันดีแก่โรงเรียน ครู และนักเรียน ตั้งอกตั้งใจทำงานและมีความสุขจากการทำงาน เพราะมีโรงเรียนไม่น้อยเลยที่ครู และนักศึกษา หรือนักเรียนไม่สามารถ

อยู่ร่วมกันได้ดี ครู นักเรียน, ครู—นักศึกษาฝึกสอน ไม่ชอบซึ่งกันและกันแต่บางโรงเรียน
ทุกคนชอบพอกันและ กันมีความสุขที่จะอยู่ร่วมกัน

การที่จะช่วยสร้างความสัมพันธ์อันดีแก่โรงเรียนนั้นก็คือ

3.1 ยอมรับนับถือในศักดิ์ศรีของการเป็นมนุษย์ของบุคคลทุกคน ไม่ว่าจะ
เป็นครู นักเรียน เจ้าหน้าที่ นักการภารโรง ในโรงเรียน รวมทั้งแม่ค้าและบุคคลภายนอก
ที่มาติดต่อ ไม่มีการแบ่งว่านั่นเป็นคนรวย นี่เป็นคนจน ฯลฯ

3.2 นักศึกษาฝึกสอนจะต้องเป็นคนที่มีน้ำใจเมตตากรุณาโอบอ้อมอารีสุภาพ
อ่อนโยน

4. มีความเชื่อมั่นในตนเอง

นักศึกษาฝึกสอนจะต้องมีความเชื่อมั่นในตนเอง คือเชื่อความสามารถในตัวของ
เราเอง แต่ไม่ใช่สร้างปมเด่น เพื่อลบล้างปมด้อยของตน ไม่แสดงว่าตนเองดีกว่าคนอื่น ๆ
ไม่กลัวว่าคนอื่นจะทำงานดีเกินหน้า หรือทำงานล้ำหลังกว่าตน

คนที่ไม่มี ความเชื่อมั่นในตนเอง จะคอยจับผิดผู้อื่น และคอยกีดกันมิให้คนอื่น
ที่มีความสามารถทำงานในสิ่งที่เราทำไม่สำเร็จ

ความเชื่อมั่นในตนเองจะช่วยให้หมู่คณะเกิดความเชื่อมั่นด้วย ถ้าไม่เชื่อมั่นในตน
เองจะทำให้เพื่อนร่วมโรงเรียนไม่อยากจะร่วมงานด้วย

นักศึกษาฝึกสอน ควรร่วมกับอาจารย์พี่เลี้ยงและอาจารย์นิเทศก์ หาวิธีการที่จะ
ปรับปรุงการสอนให้ดีขึ้น และตนเองก็นำมาปฏิบัติ

การเชื่อมั่นในตนเองจะทำให้นักศึกษาไม่ประหม่าเวลาเข้าสอนและจะทำให้สอนได้
ดี

5. การทำตนให้เป็นที่ขอบพอของผู้อื่น

นักศึกษาฝึกสอนบางครั้งต้องทำงานหนัก ทั้งด้านการสอน ด้านธุรการจึงหลีกเลี่ยง
สิ่งเล็กน้อย ๆ น้อย ๆ เป็นต้นว่า การทักทาย การยิ้ม การยิ้มมีความหมายมากแม้จะเป็น
สิ่งเล็กน้อย ๆ น้อย ๆ ที่ไม่ต้องลงทุนอะไร การยิ้มเป็นสิ่งที่มีความสำคัญ แสดงถึงความสุภาพและความ
เป็นกันเอง ในการพบปะหรือในการทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ ฉะนั้นนักศึกษาฝึกสอนจะยิ้มอยู่
เสมอ การจำชื่อคนได้ มีความสำคัญเท่ากับการยิ้ม เมื่อเจอหน้าใครและต้องนึกชื่อเขา
นาน ๆ อาจจะทำให้เจ้าของชื่อรู้สึกไม่พอใจ หรือบางทีก็จำ ถ้านึกไม่ออกก็เรียกว่า “อาจารย์”

สำหรับนักเรียนที่สอนนั้น มีความจำเป็นที่จะต้องจำให้ได้หมดทุกคน

การยิ้มและการจำชื่อได้นั้นยังไม่พอ ควรจะสอนเรื่องทั่วไป ของเขาด้วยเพราะ คนส่วนมากมักจะชอบคุยเรื่องตนเอง ครอบครัวยางงานของเขา เมื่อเจอกันทักทายกันจะได้ นำมาพูดคุยกันได้ คุณสมบัตินี้จะส่งเสริมให้ตัวเองเด่นยิ่งขึ้น และเป็นที่พอใจของบุคคลผู้ ร่วมงาน รู้จักกาลเทศะ ทำหรือพูดในเรื่องที่เหมาะสม รู้จักผู้ใหญ่-เด็กไม่ตีตนเสมอ

6. มีมารยาท

การแสดงความไม่สุภาพต่อบุคคลอื่น คิดว่าตนเหนือคนอื่น เช่นคิดว่า ฉันนะ เป็นนักศึกษามหาวิทยาลัยนะจะ อะไรทำนองนั้น ให้ทิ้งไว้เสียที่ข้างนอก ไม่ต้องนำไปใช้ในโรงเรียนที่ตนฝึกสอน อย่าแสดงกิริยาที่สื่อให้เห็นว่า ฉันไม่แคร์ ควรจะแสดงกิริยาเคารพ นบนอบต่อครู อาจารย์ในโรงเรียน เสมือนเป็น ครู อาจารย์ ของเราเอง

- ให้มีสัมมาคารวะ อย่างน้อยก็ไปลามาไหว้ ทักทายปราศรัยกันบ้าง
- รู้จักพูดจาชมเชยในความดีของผู้ร่วมงาน
- พูดจาสุภาพ ไพเราะ
- รู้จักพูดคำว่า ขอคุณค่ะ ขอคุณครับ ขอโทษค่ะ ขอโทษครับ ให้ติดปาก
- ต้องสุภาพเรียบร้อย มีกิริยามรรยาท
- ต้องให้ความร่วมมือกับครู อาจารย์ และนักเรียนด้วยความเต็มใจ
- ทำตามที่ได้มีผู้ขอร้อง
- ให้เกียรติแก่เพื่อนนักศึกษาฝึกสอนด้วยกัน เมื่อได้รับคำชมเชย
- หลีกเลี่ยงอย่าให้เกิดการแตกแยกในหมู่คณะขึ้น
- อย่าแสดงความโกรธให้ผู้อื่นเห็น ให้ระงับอารมณ์ ยับยั้งสติ

7. ให้มีความสามัคคีและให้รู้จักการทำงานร่วมกับบุคคลในกลุ่มเดียวกัน

การไปฝึกสอนนั้นจะไปกันเป็นกลุ่ม ๆ ในแต่ละโรงเรียนจะเป็นกลุ่มเล็กตั้งแต่ 10 คน จนถึงกลุ่มใหญ่ ชาย 30 คน ในการไปกันเป็นกลุ่มนั้นถ้าหากมีการแตกแยกกัน เพราะ ต่างคนก็ถือเอาแต่ใจตนเอง เป็นต้น

การที่จะถือเอาว่าความต้องการของตนนั้น จำเป็นที่ต้องเป็นความต้องการของ ผู้อื่นเช่นเดียวกัน และเมื่อได้มีการประชุมปรึกษากัน เพื่อจะทำงานหรือวางโครงการใด ๆ

ถ้าเกิดมีการโต้แย้ง หรือได้รับความคิดเห็นจากผู้อื่น ก็เลยยึดถือเอาว่าผู้ที่มีความคิดเห็นไม่ตรงกันนั้น เป็นคนละพวกกับตน ฉะนั้นในกลุ่มแต่ละโรงเรียนของคนต้องมีความสามัคคีกัน อย่าให้เกิดการแตกแยก เนื่องมาจากอารมณ์ของแต่ละบุคคล ต้องยอมเสียสละบ้างเพื่อรักษาชื่อเสียงและเกียรติยศทั้งของตนเอง ของคณะฯ และของมหาวิทยาลัย คนเราต้องฟังพากันด้วยกันและกัน

ในการทำงานรวมกันนั้นอีกประการหนึ่งพึงปฏิบัติก็คือ ความจริงใจที่มีต่อกันใครในกลุ่มมีความไม่ดี หรือเสียหายอะไร ให้พูดกันตรง ๆ ต่อหน้าเขา ช่วยเขาให้ปฏิบัติตัวให้ถูกต้อง ไม่ใช่พูดลับหลัง ซึ่งไม่ช่วยอะไรขึ้นมาเลย นอกจากความแตกแยก ถ้าเป็นไปได้ก็ควรมีการพบปะ ประชุมกันบ้าง จะสัปดาห์ละครั้ง หรือ 2 สัปดาห์ ก็แล้วแต่ความเหมาะสม

คุณสมบัติในการเข้ากลุ่ม

1. ให้มีหน้าตายิ้มแย้ม
2. เป็นคนมีอารมณ์ขันขัน เพื่อช่วยบรรเทาความตึงเครียด
3. ใช้วาจาสุภาพ ไม่กระทบกระเทือนผู้อื่นและมีเหตุผล
4. รู้จักให้อภัย
5. ยอมรับความคิดเห็น ซึ่งตกลงกันในที่ประชุม และไม่หนีกันน้อยใจเมื่อที่ประชุม

ไม่เห็นด้วยกับความคิดของตน

6. ยกย่องความคิดเห็นและความสามารถของผู้อื่น อย่าลองภูมิผู้อื่น
7. การพูด และแสดงกิริยาออกจากใจจริง ไม่ใช่เสแสร้ง
8. ทุกคนต้องมีความเชื่อมั่นตนเอง กล่าวออกความคิด และยอมรับการขัดแย้ง
9. ทุกคนต้องช่วยแก้ไขอุปสรรคทั้งหลายของงาน เพื่อให้งานของกลุ่มบรรลุผล

สำเร็จ

10. หากงานไม่สำเร็จ หรือผิดพลาด ต้องมีพรรคพวกคนใดคนหนึ่งทำงานผิดพลาด ไม่ควรโทษกัน ควรจะช่วยกันแก้ไข

11. จงทำใจเป็นกลาง ในการรับฟังความคิดเห็นของแต่ละคน

12. ควรให้มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน ทั้งในเรื่องการสอน เตรียมการสอน ครู และนักเรียน และในเรื่องวิชาการและกิจกรรม

8. 4 4 8. มีความซื่อตรง

1. จะต้องฝึกฝนให้มีความซื่อสัตย์ และรักษาความจริงด้วยตนเองตลอดเวลา
2. คำพูดที่พูดออกมาจะต้องเป็นความจริง
3. ซื่อสัตย์ในหน้าที่ที่ทำ

9. ความริเริ่ม

ในการสร้างสรรค์ ได้แก่โรงเรียน หมู่คณะ และแก่ตนเอง เช่นในการสอนรู้จักค้นคว้า ริเริ่ม หรือนำความรู้ใหม่ ๆ มาสอนเป็นต้น

10. ในการปฏิบัติงานและการลง ให้นักศึกษาฝึกสอนในแต่ละโรงเรียนมาปฏิบัติงานตามระเบียบปฏิบัติของโรงเรียนนั้น ๆ คือการมาทำงาน การจะมาโรงเรียนก่อนโรงเรียนเข้า 20 นาที (ในรอบเช้า) เช่นซื้อพร้อมลงเวลา มา เวลากลับ ในแบบฟอร์มของมหาวิทยาลัย

ตามที่ปฏิบัติกันก็คือ ในกรณีที่โรงเรียนที่ไปฝึกสอนมี 2 ภาค คือ ภาคเช้า และภาคบ่าย ผู้ที่สอบรอบเช้าควรมาก่อนโรงเรียนเข้าอย่างน้อย 20 นาที และอยู่ถึง 14.00 น. และผู้ที่สอนรอบบ่ายควรมาถึงโรงเรียน 11.00 น. และอยู่จนโรงเรียนเลิก นักศึกษาต้องปฏิบัติเช่นนี้ทุกวัน ไม่มีการออกจากโรงเรียนก่อนเวลาที่กำหนดไว้ นี้ไม่ว่าจะมีสอนหรือไม่มี ไม่ใช่ว่าวันนั้นมีสอน 2 คาบ พอสอน 2 คาบเสร็จก็กลับบ้านเลย เช่นนี้ไม่ได้ นักศึกษาต้องอยู่ดูตรวจงานและทำโครงการสอนหรือ ฯลฯ จนโรงเรียนเลิก

การลาปฏิบัติการตามระเบียบของโรงเรียนและของกระทรวง

11. ควรเป็นผู้มีคุณธรรม เพื่อให้การดำเนินการเรียนการสอนของครูฝึกสอนเป็นไปโดยราบรื่น หรือมีอุปสรรคน้อยที่สุด และได้เป็นผู้งามพร้อมทั้งกาย วาจาใจ ฉะนั้นควรยึดข้อธรรมะที่ควรจะใช้เป็นหลักยึดถือ ดังต่อไปนี้

1. พรหมวิหารสี่ ได้แก่

เมตตา คือ ครูปรารถนาที่จะให้นักเรียนที่ตนสอนมีความสุข และสบายใจในการศึกษา

กรุณา คือ ครูพยายามช่วยเหลือนักเรียนที่ประสบปัญหาไม่ว่าปัญหาครอบครัวหรือปัญหาการเรียน ให้นักเรียนพ้นจากความทุกข์ยากนั้น ๆ

มุทิตา คือ เมื่อนักเรียนประสบความสำเร็จ ด้วยพลอยยินดีด้วย

อุปเบกษา คือ ความวางเฉย จะต้องวางตนเป็นกลาง ไม่ลำเอียง

2. สังคหวัตถุ คือธรรมอันเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจผู้อื่น

ทาน คือ กวาร์ให้ เป็นผู้ที่ย้ายทอดความรู้ ความคิดให้แก่ศิษย์ด้วยความเต็มใจ

บิณฑบาต คือ เป็นผู้ที่เจรจาด้วยถ้อยคำที่ไพเราะ และเหมาะสม ไม่พูดจา

เห็นแก่ตนเอง

อรรถจริยา คือ ควรประพฤติหรือกระทำสิ่งที่ เป็นประโยชน์แก่นักเรียน เช่น แนะนำสิ่งที่ เป็นประโยชน์ทั้งด้านวิชาการและเรื่องส่วนตัว

สมานัตถตา ควรเป็นกันเองกับนักเรียน ไม่ถือตัว หรือวางตนไว้สูงเกินไป

3. บัณฑิตและโสรัจจะ

ขันติ คือ ความอดทน อดกลั้น เพราะงานสอนเป็นงานที่หนักพอควร และจะต้องมีงานตรวจ แก้ปัญหาเด็ก ฯลฯ จะต้องอาศัยความอดทนเป็นอย่างมาก

โสรัจจะ คือ ความสงบเสงี่ยม ฉะนั้นจะต้องเป็นผู้มีกริยา เรียบร้อย สุภาพ เป็นตัวอย่างที่ดีของเด็ก

อิทธิบาท 4

ฉันทะ พอใจในการสอน เพราะเป็นหน้าที่

วิริยะ เป็นผู้มีความขยันขันแข็ง

จิตตะ มีความตั้งใจเอาใจใส่และรับผิดชอบในการสอน

วิมังสา เป็นผู้ใช้ปัญญา พิจารณา คิดค้นหาเหตุผล ค้นคว้าหาวิชาความรู้

12. ความรับผิดชอบ นักศึกษาฝึกสอนจำเป็นที่จะต้องรับผิดชอบต่องานสอนงานธุรการ ฯลฯ ที่ตนได้รับมอบหมายจากทางโรงเรียน ให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี และจากทางมหาวิทยาลัย

งานในตำหนัก

นักศึกษาฝึกสอน ไม่ได้มีหน้าที่ทางธุรการโดยตรง แต่เมื่อการฝึกสอนเสมือนหนึ่งตนเป็นครูของโรงเรียนคนหนึ่ง จึงจำเป็นที่จะต้องได้ปฏิบัติงานที่นอกเหนือการสอนบ้าง อย่างน้อยก็งานธุรการในหน้าที่ของครู

งานธุรการที่นักศึกษาควรจะปฏิบัติคือ

1. ทำบัญชีเรียกชื่อนักเรียนในชั้นที่ตนสอน เพื่อตรวจเวลามาเรียน ขาดเรียน และคะแนน
2. แจงรายชื่อนักเรียนที่มีเวลาเรียนไม่ถึง ตามที่โรงเรียนกำหนด ให้อาจารย์พี่เลี้ยงทราบ เพื่อจะได้แจ้งฝ่ายวิชาการต่อไป
3. ทำสมุดประจำชั้นและทะเบียนประวัตินักเรียน
4. ทำสมุดรายงานประจำตัวนักเรียน
5. กวดขันเรื่องระเบียบวินัย มารยาทของนักเรียนในขณะทำการสอนอยู่
6. กวดขันให้นักเรียนประพฤติตามระเบียบข้อบังคับของโรงเรียนโดยเคร่งครัด เมื่อเห็นนักเรียนกระทำผิด ให้ออกกล่าวตักเตือน หรือลงโทษทันที
7. ร่วมมือกับอาจารย์ฝ่ายต่างๆ เพื่อนร่วมงาน เพื่อให้การบริการงานของโรงเรียนดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย
8. จัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียน
9. ควบคุมชั้นเรียน
10. สอนซ่อมเสริม
11. ดูแลความปลอดภัย และช่วยเหลือนักเรียนเจ็บป่วย นักศึกษาอาจจะช่วยดูแลในห้องพยาบาลได้
12. ช่วยงานหลังสมุดของโรงเรียน
13. ร่วมกิจกรรมของนักเรียน และธุรการ เช่น ช่วยงานกีฬา งานเทศกาลต่างๆ งานเข้าพรรษา งานลอยกระทง งานปีใหม่ ฯลฯ

การสร้างมนุษยสัมพันธ์

อ.รัตนา เลหาวิเชียร

ปรัชญาและแนวความคิดของวิชาการบริหารในระยะแรกตั้งอยู่บนความเชื่อที่ว่ามนุษย์เกือบจรร้านไม่สามารถช่วยตัวเองได้ จึงต้องให้นักบริหารเป็นผู้ควบคุม วางกฎเกณฑ์ และการแสวงหาวิธีการทำงานที่ดีที่สุดวิธีหนึ่งเพื่อให้คนในองค์การสามารถปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพ ประหยัดและใช้แรงงานน้อยที่สุด แนวความคิดดังกล่าวเรียกกันว่า “วิทยาศาสตร์การจัดการ” (Scientific Management)¹ ซึ่งในระยะต่อมาได้ถูกกล่าวหาว่าเป็นแนวความคิดที่เห็นมนุษย์เป็นเครื่องจักร และถูกจูงใจให้ปฏิบัติโดยอาศัยการให้ค่าจ้างแรงงานเป็นเครื่องล่อ (Economic Model) วิทยาศาสตร์การจัดการได้เชื่อมความนิยมไปเพราะผลการทดลองที่เรียกกันว่า “Hawthorne Experiment” ที่เมืองซีคาโก ซึ่งค้นพบว่ามนุษย์มีความต้องการทางสังคม (social needs) มากกว่าในด้านเศรษฐกิจ มนุษย์สามารถช่วยตัวเองได้ และมีความรับผิดชอบที่จะปฏิบัติงานได้ โดยไม่จำเป็นต้องมีผู้มาควบคุม Hawthorne Experiment จึงเป็นจุดเริ่มต้นของสำนักมนุษยสัมพันธ์ที่เน้นเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ ชวัญ การบังคับบัญชาแบบประชาธิปไตย และอิทธิพลของกลุ่มต่อความสำเร็จของการบริหาร²

มนุษยสัมพันธ์ได้กลายเป็นสาขาของวิชาการบริหารที่ถูกนำไปประยุกต์ใช้ในศาสตร์อื่นๆ เช่น การบริหารการศึกษา³ ในบทความนี้ผู้เขียนจะได้ชี้ให้เห็นถึงการใช่วิชามนุษยสัมพันธ์ระหว่างนักศึกษาฝึกสอนกับนักเรียน ความสัมพันธ์ระหว่างนักศึกษาฝึกสอนกับบุคคลากรในโรงเรียน ความสัมพันธ์ระหว่างนักศึกษาฝึกสอนกับเพื่อนนักศึกษาฝึกสอนด้วยกัน

¹ Bertram M. Gross, *The Managing of Organizations* (New York : The Free Press of Glencoe, 1964), pp. 121-128.

² *Ibid.*, pp. 160-171.

³ ร. Robert G. Owens, *Organizational Behavior in Schools* (N.J. : Prentice-Hall, Inc., 1970), p. 9 ; ภิญญา สาร, *หลักบริหารการศึกษา* (พระนคร : วัฒนาพานิช, 2516), pp. 232-239.